

ДО ЮВІЛЕЮ АКАДЕМІКА НАМН УКРАЇНИ ПРОФЕСОРА ЮРІЯ ІВАНОВИЧА ФЕЩЕНКА

10 лютого 2024 року виповнилося 75 років від дня народження Фещенка Юрія Івановича, доктора медичних наук, професора, академіка Національної академії медичних наук України, Заслуженого діяча науки і техніки України, лауреата Державної премії України, премій імені Ф. Г. Яновського та Кабінету Міністрів України, директора Державної установи «Національний інститут фтизіатрії і пульмонології ім. Ф. Г. Яновського Національної академії медичних наук України».

Народився Юрій Іванович 10 лютого (за документами, 02 травня) 1949 року у місті Тальному Черкаської області в сім'ї службовців.

Його батьки Іван Григорович та Раїса Яківна Фещенки — ветерани Другої світової війни.

У школі був відмінником. У 1966 році закінчив Уманську середню школу № 2. У 1967 році він став студентом педіатричного факультету Київського медичного інституту імені акад. О. О. Богомольця, який з відзнакою закінчив у 1973 році.

Після закінчення медичного інституту був направлений на наукову роботу до Київського науково-дослідного інституту туберкульозу та грудної хірургії імені академіка Ф. Г. Яновського, де працює з 1973 року. В 1977 році захистив кандидатську дисертацію на тему «Клініко-імунологічні дослідження в комплексній діагностиці туберкульозу внутрішньогрудних лімфатичних вузлів у дітей і підлітків», а в 1988 році — докторську дисертацію на тему «Ендолімфатична антибіотикотерапія в комплексному лікуванні пульмонологічних хворих». У 1990 році Юрій Іванович отримав вчене звання професора.

У 1991 році Ю. І. Фещенко очолив Інститут фтизіатрії і пульмонології ім. Ф. Г. Яновського Академії медичних наук України та був призначений головним фахівцем МОЗ із фтизіатрії і пульмонології.

Перед Ю. І. Фещенком поставили найважчі завдання за всі роки існування Інституту. Йому прийшлося працювати, по суті, в екстремальних умовах, адже після розпаду Радянського Союзу, виникла соціально-економічна криза, поновилися епідемія туберкульозу. До неї додалася епідемія ВІЛ-інфекції/СНІДу. Через нестачу антиміко-

бактеріальних препаратів, хаотичне, неконтрольоване лікування хворих стрімко розвивалася хіміорезистентність мікобактерій туберкульозу. Якщо до цього була відома монорезистентність і полірезистентність, то тепер з'явився мультирезистентний туберкульоз, туберкульоз із розширеною і навіть тотальною резистентністю мікобактерій туберкульозу до антимікобактеріальних препаратів.

Нині можна із впевненістю сказати, що завдяки зусиллям Юрія Івановича, його державницькій послідовності, широкій професійній обізнаності ряд ключових кризових ситуацій були багато в чому подолані. Інститут безупинно крокує вперед.

У 1994 році Ю. І. Фещенко став членом-кореспондентом, а в 1997 році — академіком Національної академії медичних наук України. Він підготував 35 докторів та кандидатів наук. Ним опубліковано близько 900 наукових праць, в тому числі близько 150 — в закордонних виданнях. Він є автором 49 монографій та 115 патентів, 45 методичних рекомендацій. Під його керівництвом закінчені 29 науково-дослідних робіт. Не раз виступав з програмними науковими доповідями у різних країнах світу на багатьох наукових форумах, присвячених патології легень.

Трудова діяльність Ю. І. Фещенка заслужено відзначена державними нагородами. Він отримав Державну премію України в галузі науки і техніки (10.12.1997 р.), почесне звання Заслуженого діяча науки і техніки України (30.12.1997 р.), нагороджений орденом «За заслуги» III ступеня (04.02.1999 р.), став лауреатом премії ім. Ф. Г. Яновського (15.03.2000 р.), відмічений орденом «За заслуги» II ступеня (02.03.2001 р.), Грамотою Верховної Ради України (03.11.2008 р.), орденом «За заслуги» I ступеня (18.08.2009 р.), став лауреатом Премії Кабінету Міністрів України (11.05.2017 р.), нагороджений орденом князя Ярослава Мудрого V ступеня (24.04.2018 р.), Почесною Грамотою Верховної Ради України (12.07.2019 р.).

Ю. І. Фещенко постійно проводить велику науково-організаційну і громадську роботу. Є головою Проб-

лемної комісії Міністерства охорони здоров'я та Національної академії медичних наук України «Фтизіатрія і пульмонологія», членом Європейської та Міжнародної асоціації по боротьбі з туберкульозом та захворюваннями легень і Американської торакальної асоціації, головою спеціалізованої вченої ради Д 26.552.01 при Державній установі «Національний інститут фтизіатрії і пульмонології ім. Ф. Г. Яновського Національної академії медичних наук України».

Академік Юрій Іванович Фещенко є головним редактором «Українського пульмонологічного журналу», почесним редактором журналу «Інфузія & Хіміотерапія», а також членом редколегій журналів: «Астма та алергія», «Журнал Національної академії медичних наук України», «Медичні перспективи», «Лікарська справа. Врачебное дело», «Ринологія», «Український терапевтичний журнал», «Імунологія та алергологія: наука і практика», «Ліки України», «Державний формуляр лікарських засобів», «Інфекційні хвороби», «Клінічна фармація», «Експериментальна і клінічна медицина», «Чоловіче здоров'я, гендерна та психосоматична медицина», «Клінічна імунологія. Алергологія. Інфектологія», «Український реферативний журнал «Джерело» Серія 4. Медицина. Медичні науки», «Наука і практика», а також медичної газети «Здоров'я України». Для лікаря вони — непересічні посібники.

Організував проведення п'яťох з'їздів фтизіатрів і пульмонологів України та I Національного конгресу пульмонологів України. Щорічно під його керівництвом проводяться науково-практичні конференції, симпозіуми, наради та школи з актуальних проблем фтизіатрії і пульмонології.

Завдяки наполегливій праці академіка Ю. І. Фещенко Державна установа «Національний інститут фтизіатрії і пульмонології ім. Ф. Г. Яновського Національної академії медичних наук України» нині відповідає найкращим світовим стандартам. В ньому працює 672 співробітника, з них 17 докторів наук і понад 30 кандидатів наук, один академік і один член-кореспондент НАМН України.

Юрій Іванович персонально впровадив програму «Пульміс», яка використовує нові методи функціональної діагностики стану органів дихання. Ним започаткована програма «Життя без астми», розроблені новітні технології діагностики та лікування бронхіальної астми, які знаходять втілення в усій Україні.

Інститут має добре облаштовану клінічну базу на 505 ліжок. В поліклінічному відділенні щорічно отримують висококваліфіковану допомогу близько 19 тис. пацієнтів та близько 7 тис. хворих щорічно лікуються стаціонарно. З початку військової агресії стаціонарне лікування щорічно отримують близько 500 воїнів ЗСУ, понад 1000 військовослужбовців отримують консультативну допомогу в поліклініці.

В інституті створена оптимальна система виявлення та лікування хворих на туберкульоз і неспецифічні захворювання легень. За останні роки в клініках Інституту збільшився відсоток найтяжчих хворих на мультирезистентний туберкульоз і туберкульоз у хворих, які неефективно лікувались в інших лікувальних закладах та хворих, як на вперше виявлений так і на хронічний туберку-

льоз з мульти-, полі- та розширеною резистентністю мікобактерій туберкульозу до антимікобактеріальних препаратів.

Надається висококваліфікована хірургічна допомога хворим. Постійно вдосконалюється надання хірургічної допомоги хворим на неспецифічні, онкологічні захворювання та туберкульоз легень. Інститут оснащений обладнанням для малоінвазивної та відеоендоскопічної хірургії, застосування якого стало підставою для розробки і впровадження в Інституті сучасних хірургічних технологій, що набуло особливого значення у лікуванні військових та цивільних осіб, постраждалих внаслідок бойових дій та перебування безпосередньо у зоні бойового ураження. Розширюються організаційні та клінічні засади надання хірургічної допомоги. У Інституті сформований та функціонує єдиний у країні центр дитячої фтизіохірургії. З ініціативи Ю. І. Фещенко розпочато навчання щодо організаційних та медичних аспектів на шляху до освоєння легеневої трансплантології.

Весь лікувально-діагностичний процес автоматизований завдяки впровадженню з 2014 року програмно-апаратного комплексу «Автоматизована медична інформаційна система» (ПАК АМІС) на базі спеціалізованого програмного забезпечення «EMCіMED».

Лікуються також хворі з важкими супутніми захворюваннями (цукровий діабет, виразкова хвороба, гіпертонічна хвороба тощо) або ті, що мають погану переносність антимікобактеріальних препаратів.

У всьому перерахованому є першочергова заслуга акад. Ю. І. Фещенко.

Академік Ю. І. Фещенко є висококваліфікованим лікарем і науковцем, прекрасним діагностом і лікувальником, який добре розуміє хворого та постійно працює над удосконаленням своєї професійної майстерності. Він є скромною, дисциплінованою й працелюбною людиною, чуйним та уважним до співробітників керівником, проте вимогливим до себе й підлеглих, який уміє творчо застосовувати свої знання й навички. Його люблять співробітники.

Останні роки наукова тематика відділень інституту базується на розробці високоефективних та економічних режимів антибактеріального лікування хворих на туберкульоз легень з мультирезистентними мікобактеріями туберкульозу, питань лікування COVID-19 та його наслідків, розробки і впровадження заходів та засобів високоспеціалізованої медичної допомоги щодо наслідків бойових дій та перебування в умовах воєнного стану.

З жовтня 2008 року акад. Ю. І. Фещенко очолює кафедру фтизіатрії і пульмонології Національного університету охорони здоров'я ім. П. Л. Шупика. Ще у 2011 році з його участю підготовлений базовий підручник (керівництво) для студентів вищих навчальних закладів III–IV рівнів акредитації, інтернів і лікарів за фаховим спрямуванням «Пульмонологія та фтизіатрія» у 2-х томах, за яким проводиться базовий навчальний процес, видана монографія «Реорганізація, реструктуризація та реформування протитуберкульозної служби в Україні» (2015). Ним розроблена «Стратегія реформування та розвитку фтизіатричної і пульмонологічної галузі й науки до 2022 року», ухвалена Вченою і Медичною радою ДУ

«Національний інститут фтизіатрії і пульмонології ім. Ф. Г. Яновського НАМН України» (протокол № 9 від 25 вересня 2018 року).

Юрієм Івановичем розроблені й апробовані методи медичної кібернетики в пульмонології та фтизіатрії.

Запропонована й успішно втілюється в практику клінічна класифікація НЗЛ. Розробляється програма прогнозування епідеміологічних показників з туберкульозу в Україні.

В інституті закладені основи фтизіогеріатрії.

Розроблена програма протитуберкульозних заходів в Україні на період економічної кризи.

Проводяться дослідження щодо епідеміології, профілактики, діагностики і лікування НЗЛ, у тому числі в умовах несприятливої екологічної обстановки. Розроблені та апробовані методи медичної кібернетики в пульмонології та фтизіатрії — створені математичні моделі патогенезу, діагностики і лікування НЗЛ. Розробляється програма прогнозування епідеміологічних показників з туберкульозу в Україні.

Розроблені і вдосконалені різні варіанти колапс-хірургічних втручань, резекції легені, хірургічних втручань безпосереднього впливу на основне патологічне вогнище в легені. Розроблені нові види первинних і повторних хірургічних втручань при туберкульозі, НЗЛ, емпіємі плеври; а також методи профілактики і лікування післяопераційних ускладнень, зокрема інфекційних і тромбоемболічних. Розроблено технологію лікування осіб з бронхоплевральними та бронхоплевроторакальними ускладненнями, в тому числі — у військовослужбовців ЗСУ та цивільних осіб, постраждалих внаслідок бойових дій та перебування в умовах військового стану.

Вивчені патофізіологічні механізми дихання і кровообігу, біохімічні та імунологічні порушення при легеневій патології та методи їх корекції. Розроблені апаратні засоби для фтизіопульмонології, торакальної хірургії.

Розроблений новий метод ранньої скринінгової діагностики онкологічних захворювань, вивчаються механізми онкогенезу, впливу на органи дихання іонізуючого опромінення.

З 1991 р. вивчається спадкова схильність до туберкульозу, значення генетичних факторів розвитку порушень гомеостазу і різних видів метаболізму, біотрансформації лікарських речовин в організмі.

За розробку оригінальних пропозицій за профілем діяльності інституту шести співробітникам було присво-

єно почесне звання Заслуженого діяча науки і техніки, одному — Заслуженого раціоналізатора України, 15 співробітників нагороджені дипломами, медалями або стали лауреатами різних виставок.

З 1993 року інститут видає «Український пульмонологічний журнал», «Український хіміотерапевтичний журнал» (з 2018 р. — «Інфузія & Хіміотерапія»), «Астма та алергія».

Ім'я академіка Ю. І. Фещенко, як одного із провідних учених у галузі фтизіатрії, пульмонології та організації фтизіопульмонологічної служби, добре відоме в Україні та за її межами. Його наукові розробки є вагомим внеском у фундаментальну та прикладну фтизіопульмологію. Академік Ю. І. Фещенко створив в Україні власну перспективну школу фтизіатрів і пульмонологів, яка успішно розробляє актуальні проблеми фтизіопульмонології. Значну увагу наукова школа приділяє дослідженням якості життя хворих на бронхіальну астму, розробці нової технології її відновлювальної корекції.

Колектив Державної установи «Національний інститут фтизіатрії і пульмонології ім. Ф. Г. Яновського Національної академії медичних наук України», яку очолює академік Ю. І. Фещенко, в сучасних складних умовах врятував тисячі і тисячі життів хворих на туберкульоз, онкологічну патологію та неспецифічні запальні захворювання легень.

Завдяки Юрію Івановичу інститут зазнав значних перетворень. Всі будівлі зазнали капітального ремонту. Змінений внутрішній інтер'єр для хворих, у палатах передбачені душові та туалети. Збільшений ліжковий фонд. Завершене будівництво дитячого корпусу. Капітально відремонтовані харчоблок, котельня, побудовані нова пральня та Свято-Троїцький храм. Інститут практично замінив все своє лікувально-діагностичне обладнання і придбав сучасну медичну техніку. В Інституті наявні магніторезонансний і мультискановий комп'ютерний томограф, сучасне відеоендоскопічне обладнання, різні лабораторні автоматичні аналізатори тощо.

Академік Ю. І. Фещенко відзначає свій славний ювілей — 75-річчя від дня народження — у розквіті сил. Він великий життєлюб, сповнений великого творчого натхнення і грандіозних задумів. Вітаємо дорогого Юрія Івановича з цим знаменитим ювілеєм. Зичимо йому козацького здоров'я, добра і наснаги, сімейного благополуччя і успіхів в його великій і благородній справі. Хай щастить Вам!

*Національний інститут фтизіатрії і пульмонології ім. Ф. Г. Яновського НАМН України
Правління Асоціації фтизіатрів і пульмонологів України
Правління Асоціації торакальних хірургів України
Редакційна колегія «Українського пульмонологічного журналу»*